

ШОДУНАВКА.

Бр. 45.

Београдъ 5. Новембра.

1848.

БОЙНА ПЪСМА.

Зора плави, зора виче:

Срби устайте;

Протегните храбре мищце

Конъ седлайте.

Равно полѣ ен' закрили,

Врага силенъ брой; —

Чуй Србине, тай науми

Сатрт' езыкъ твой.

Ой юнаци Границари

Сложно скоч'те вы,

Оганъ живый пушица дайте

Съ бойни топови.

Нек' осѣти ядна вѣра,

Што в Србскій бой; —

Нека позна како Србинъ

Браны езыкъ свой. —

Юнакъ, юнакъ до юнака,

Ура! напредъ садъ! —

У окону стеният' Србинъ

Ваше вѣ рѣдъ! —

Сложно браћо, ев' одсудный

Већ' в куц'но чашь;

Пак' побѣда! — ил' све земля

Нек' покрів нась,

За крестъ, езыкъ и слободу,

Србъ ће умрети, —

Ил' Мађара душманина

Свога сатрети. —

Напредъ Срби! покажимо
Мы Европи свой: —
Да смо народъ, и да знамо
Съ врагомъ бити бой!!!

М. Е.

РУСИНИ И ПОЛЯЦИ У ГАЛИЦИ.

(Продуженіе.)

По ближемъ разсмотреню, ово старанѣ Поляка, изложеніемъ миллиона бывши нынѣ поданіка побудити саучасіе Европе, пре ће послужити за одкритіе предъ пъмъ унутрашнѣгъ стања овогъ негда сильногъ господарства, и причину нѣговогъ паденія, ћръ како е могуће помислити, да народъ, кои, по собственомъ нѣговомъ казиваню, 22 миллиона брои, изключенъ буде изъ списка господарства безъ крвопролитія, само єднимъ перомъ!

Не само безвластіе Польске олакшало в суђима себи присајдинити пограничне области нѣне; друго, дубље причине помагале су томе, да е се то негда велико господарство распало само себомъ, и те причине, по нашемъ мнѣнїю, заключую се у противуположености народности Польскогъ и Русинскогъ племена, и у горепоменутомъ притетију овогъ последнѣгъ. Већи део овогъ 22. миллиона, Русини, различују се одъ Поляка езыкомъ, писменима, нарави, обычаяма и вѣроисповѣданїмъ, не могу заборавити прећашњу свою политичку самосталность и могућество. Русини немогу заборавити, да су они, имено они, своимъ грудма у теченію вѣкова застављали сва настрана Татара. Мы смо были подъ покровительствомъ Польске, а те дивљаче чете вукле

у робство хиляде, стотине хиляда наши земляка; мы смо руменили своя цоля собственомъ своимъ крвлю, и такимъ начинъ осуществошли наименованъ отечества нашегъ „Русью красною“ (Русомъ првеномъ). И кадъ су мачеви невѣрника изтушили се на нашемъ темену, кадъ су невѣрници уморили се убіянъ, одвукли у робство множество народа и однели небровно благо, тадъ су текъ охрабрили се наши покровители, придобыли вѣнь добывену побѣду, и разрубили свое подвиге. Мы Русини быви смо дѣйствителна преграда Европе противъ звѣрски Азіатаца. Све су то заборавили господа Поляци. Защто се они не хвале походомъ своимъ противъ великогъ краля Шведскогъ (Карла XII.)? Ссу ли они разбили силу овогъ завоевателя на поляма Полтавскимъ? Мы іймъ нећемо напоминати тога, нећемо одрицати іймъ храбости, но неможемо се уздржати, да не прымѣтимо, да су сви воени подвизи, кое Поляци приписую себи, свршени Русинима самимъ, или при нынай помоћи *).

Нама, Русинима, кои смо имали несрѣћу живити читава столѣтја подъ Польскимъ безгласијемъ, досадјо је се нынѣ впередъ. Мы се не обрѣмо нынномъ хвалњномъ господарству, као народъ Израильскій маснимъ котловима Египетскими; нашъ народъ башь са свимъ не жели вратити се подъ патріархалну владу прећашнии свои господара, и нема волји на ново покушати златну Польску слободу. Пре ће се онъ одважити на све крайњости, него на ново метнути вратъ подъ ярамъ власти овихъ господара.

Не мотрећи на увѣреня многобойне гомиле бургјаша **) демократичке партеје, не мотрећи на хиляду ковакавы књижница и саставака, одъ части лѣпо написаны, не вѣрујемо мы, да ће Польско дворянство проћинити начинъ своимъ слави. Данашни Поляци ни за длачицу не разликују се одъ свои предкова, и кадъ бы видили у рукама власть, то и сада подвргли бы нась у прећашње наше станъ.

У течају дуголѣтне Польске владе, Русини, гићени жестокимъ игомъ у понизномъ робству,

*) У войсци, коју је Польски краљ Јованъ Собѣсий 1683. год. повео Бечу у помѣћь, находито је се корпује Козака одъ 14.700 људиј, подъ начелствомъ хетмана Јана гъ Евстатија Гоголя. (Ист. Малороссий Н. Маркевича. М. 1842. год., књига II., страница 885.)

**) Manifest Wisniowskiego. Lvov, дниа 20. Маја 1848.

викако нису могли узвысити гласа, и дати свѣту званј о свомъ суштествованју. Поляци су брижљиво мотрили, да се не бы узвисио кои годъ Русинъ, па подобно Мойсеју у Египту, заузео се за угњетеный народъ. Збогъ тогъ задржавали су Русине одъ идеја у школе и одъ заузећа већи државни званја. Гласъ притесненогъ народа и угњетене народности, изумираоћи у удалјнимъ селячкимъ кућама, нисе достизавао до слуха Европски народа. Поляци у високомѣру свомъ загушили су у самомъ зачећену свако движење умственогъ живота, свакиј појављај народа ће Русинскогъ чуства. То губително гонїје дошло је до тогъ, да су Чинутима давали подъ закупъ христијанске цркве источногъ вѣроисповѣданја. И кадъ је народъ Русинскиј, доведеный до краиньости политичкимъ гонїјемъ, притесненемъ праотеческе вѣре и народности, устао съ оружјемъ у руци на борбу за погажена права народности и човечества, Поляци су предъ лицемъ свѣта назвали тај покретъ народа ћуства Русинскогъ народа аидучкимъ бунтомъ и дивљимъ разбойничкимъ четама *). И право је было на нынай страни по томе, што су они били ячи. Тако је онемљавао гласъ угњетеногъ народа, и колико је ниже онъ падао, толико су више Поляци стояли му на вратъ.

Такимъ начиномъ чинило је се, да су Поляци успѣли изгладити изъ очија Европе и изъ историје суштествованја Русина и нынину бывшу независимость.

(Заключиће се.)

СРЕБРНИЙ ЦАРЪ.

(Народно причавѣ.)

Даманъ Хутманъ **) са своимъ окиарима кадъ је руде вадјо, наиђе једаредъ на сребрногъ

*) Тако је названъ био покретъ Козака подъ Богданомъ Хмельницкимъ у 1684. год., потомъ установљенъ Русинскогъ народа подъ предводитељствомъ Харка, Желѣзника и Голты у 1776. См. Твардовскога: Война домовна съ Козацина и Татарима Галич-има 1681., в поменуту историја Н. Маркевича.

**) Ово име хутманъ има и давашавји данъ рудокопача, и означава прво лице прости окиара. Такву рѣчу хутманъ неће нужно бити ковати, јер је народъ виа.

нара *), где осталымъ своимъ окнариша заповѣди, да га на полъ извуку, желеши истогъ виђеши; на то му одма одговори стоећий сребрный царь, да се нѣга мане и нека вади остату сребрну руду око нѣга, кое доста имъ. Но нехотѣни Дамянъ Хутманъ саслушати рѣчи сребрногъ цара, одговори му, да се онъ нѣга никако манути неможе. Видѣви царь да се Хутманъ не шали, викне: Манулѣ **) дай воду по имени Пекъ; одговори Манулѣ: нема жицу; — дай Мулаву — опеть нема жицу; дай Мораву Манулѣ, и ту му даде одговоръ, да жице нема. Дай Дагудине! ***)
Дагудинъ удари и подави Дамяна Хутмана са нѣговимъ окнаришемъ. И тако одь тогъ времена престане рацити рудокопия у Кучани.

(Раица Милорадовъ, старацъ око 70 години, приповѣдао једноме прав. рудару.)

ШВЕДИ

НА ГРОБЪ

**) Манулъ, чиши ми се да в у оно време кодъ нашегъ народа означавао Бога чувара богатства рударскогъ?

音符) ? —

Што и́нсеца тужно плови
На западу блѣдый ликъ;
Што ми чуства сва готови
Уздисаю дати екъ;
Што ми звона тужно звоне
Те ми очи сузе роне?
Узрокъ томе мора бытъ!

Где садь! тайне ове вину
Прежалостный явля гласъ,
Да любимо чедо мину
Съ овогъ звѣта овай часъ! —
Константине, умный крнине,
И ревностныи Србскій сыне!
Зарь Ты вѣчно изчезну?

Ах' немила судбо свѣта!
Зашт' живота и милый давъ;
И младости цвѣтна лѣта,
Вѣчне нохи покри санъ;
И гробница она пуста
Вѣрногъ друга, сладка уста
И умилый ока взоръ?

Оськъ, Загребъ и Карловце
Плѣниша му умный даръ;
Родъ му позна добро срце
И у нѣму отмѣнъ жарь!
Мртво сада, ладно тѣло,
Зове тужно на опѣло;
Ерь с' на дальний спрема путь.

Србеко око сузе рони,
Да т' ублажи студенъ гробъ;
Добродѣтель твоя гони
ашу жалость, туту, скорбъ;
Неплачите вине, вели,
Споменъ душа само жели —
Да онъ роду вѣрань бъ!

Нека дакле тлъность крів
Црне земље густый мракъ,
Нек' се надъ ньомъ тужно вів
Народности мише знашъ,
Константина мило име
Славиће се најѣкъ съ ныніме —
Тко Србина цѣнит' зна!

А ты пођи у блаженства
Мија душо выспренъ рай;
Цѣль в нашегъ савршенства:
У тай мирный приспѣт' край;
Там' свобода влада права,
Там' се вѣчна спрема слава,
Да т' достойный пода даръ!

МУДРА ИЗРЕЧЕНИЈА.

Художество има као и жито свое плодне и неплодне године. Као што кипча и сунце плодове земље ствара и загушава, тако исто помажу и разтерету га плодови небесне кћери, војацъ и добротност. Сунце за художество есть: признаванje, ободрење; палећиј мразъ: равнодушност и сурово чуство у маси једногъ народа.

Полза живота не лежи у нѣговой дужини, него у нѣговомъ употребљенију. Гдјкои броји много година, па опетъ є само за кратко живјо.

Градите людма куће; подайте јимъ новаца у изобилју, подайте јимъ наймудрје законе — у зданјима ће само полакъ укроћена створена о бытавати — богатства ће они за рану свои порока употребити — закони быће празне рѣчи, и понижени до злоупотребљенja — ако небудете училишта градили, и вѣжеству прибѣжишта отворали.

Круна художства има, као што никаква друга, свое трнje, али дражесть, као и свака друга, да нѣномъ притежателю умрети неда; сладко є и после смрти јошъ на земљи живити!

Ако є једанъ одъ великаша и моћни дѣјствовао за вѣжество и художество са благороднимъ и ватренимъ чуствомъ, то нек' носе

пѣсникова рѣчъ и ментра божественогъ художства на лакимъ крилима нѣгово име горе до звѣзда!

Свакій мудрацъ, који свое добре савѣте кому одриче, свакій отмѣнны высокій, који художства и таленте неободрава и непокровительствує, свакій богатиръ, који ніје великодушанъ и дарежљивъ, свакій сиромашакъ, који одъ ради бѣжи: — сви ти єсу безполезни чланови човеческогъ друштва.

Стихотворство, као способность красно измыслити, и то видимо и чуvenо представити, есть даръ неба — изворъ, који изъ божествене природе человека избја. Може се истина съ образима и творенjима за часъ осуетити, али што не дође изъ внутрености, него є само присађено и позаймљено, неможе да живи у упечатљију на друге, но мора у найкраћемъ року престати или умрети.

Правый талентъ ублажује се свуда, у пунимъ и одъ людства таласећимъ се варошима и у остављеној пустини и самоћи. Узми човеку одъ духа посредственицу славе — прилику, посѣтити га са еиромаштвомъ; окуй га у ланце, або хоћешъ варварска судбо! онъ излази изъ рулѣ направо, и свѣти се изъ пустинѣ на пољ, јербо Богъ, који у нѣму живи, већиј є одъ злата, кое му нехтѣдоше дати, имућни одъ подмытљиве среће, коя злочестоме и низкоме тако често своју наклоность дарила.

Ако си што и погрѣшио у животу или художству — великиј прашта, кадъ блудниј признање, једно пакъ неопрости малень никадъ, ма био чистиј одъ сунца самогъ — што си се у судију у животу или художству, у пољу или кодъ куће, благороданъ и великиј быти.

ПРОРОШТВО.

Некій пророкъ одавно є рекао: „Године 1846. ћи бы желio да самъ чокотъ, године 1847. дрво одъ абуке, године 1848. владатељ, а године 1849. гробаръ. Одъ године 1850. започеће златно време.“ Другій є опетъ прорицао: „Ко године 1847. не умре одъ глади, 1848. одъ колере, 1849. не погине у рату: тай ће године 1850. добро живити.“